

MOKRADŁA

ZAGROŻONE BOGACTWO PRZYRODY

MOKRADŁA W SKALI GLOBALNEJ

Zasoby wody słodkiej już od dawna na całej prawie kuli ziemskiej wyraźnie się kurczą. Wizjonerzy, tworzący obraz naszej planety w następnym tysiącleciu, przewidują, że dominującym typem środowiska staną się pustynie i suche stępy. Stwierdzono, że zjawisko zanikania mokradeł bardzo negatywnie odbija się na gospodarce wodnej całych regionów i ich bilansie wodnym. Nasilają się przy tym niekorzystne procesy – powódzie, susze i trudne do opanowania pożary. W Polsce, mimo pozornej obfitości wody, też występuje deficyt wód słodkich na ponad jednej trzeciej obszaru kraju. Istnieje wiele przekonujących dowodów na to, że utrata terenów wodnych i błotnych idzie w parze z ograniczeniem zasobów wody. Jednocześnie wskazuje to na ogromną rolę mokradeł w funkcjonowaniu środowiska, a uogólniając problem – w podtrzymaniu obiegu wody w biosferze. Obszary wodno-błotne retencjonują i oczyszczają wodę, przeciwdziałają powodziom, zapobiegają pożarom i mają niewymierne znaczenie ekologiczne tworząc jedne z najbardziej produktywnych ekosystemów na świecie wraz z ich zespołami roślinnymi i zwierzęcymi. Pełnią też niezwykle ważną rolę w regulowaniu klimatu Ziemi, stanowiąc porównywalne z lasami zasoby węgla organicznego. Obszary wodno-błotne w Polsce

Bagna, mokradła, błota, chrapy, biele, smugi, łęgi, rojsty, trzęsawiska, podmokliska, moczary, topieliska, grzęzawiska, oparzeliska, źródliska, oczka wodne – obszary wodno-błotne noszą w naszym języku wiele nazw, których geneza jest niekiedy aż prastłowiańska. Polska odznacza się wciąż bardzo dużą różnorodnością biologiczną w skali Europy. Krajobraz i różnorodność biologiczna naszego kraju kształtowane są w dominującym stopniu przez użytki rolne i leśne. Użytki rolne zajmują aż 60%, a leśne – około 29% obszaru kraju. Część tych obszarów znajduje się na terenach podmokłych. Głównie więc od sposobu prowadzenia gospodarki rolnej i leśnej zależy stan obszarów wodno-błotnych. Szczególnie wiele wartości przyrodniczych wynika z prowadzenia w naszym kraju ekstensywnej gospodarki rolnej i dużego urozmaicenia użytków rolnych.

„Gdzie woda, tam i świat żywy”, ta prawda znana jest każdemu przyrodnikowi. Patrząc na jakąkolwiek mapę inwentaryzacji przyrodniczej Niżu Polskiego, z pewnością dostrzeżemy wyraźną koncentrację stanowisk unikatowych gatunków roślin i zwierząt – niemal zawsze związaną z ekosystemami zależnymi od wody. Taką „wyspą cennych gatunków” w krajobrazie Polski jest praktycznie każde lepiej zachowane torfowisko, ale także i inne ekosystemy wodno-błotne: doliny rzeczne z ich strefami zalewowymi, lasy łęgowe, jeziora i ich obrzeża. Ponad połowa gatunków kręgowców uznanych za zagrożone i ginące, a zamie-

szczonych w *Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt*, jest bezpośrednio lub pośrednio związana z tymi ekosystemami. Podobnie, rośliny i zwierzęta wodno-błotne dominują w wykazach gatunków zagrożonych, będących załącznikami do dyrektyw Unii Europejskiej dotyczących ochrony przyrody („Dyrektywa siedliskowa”, „Dyrektywa ptasia”), czy choćby list gatunków chronionych.

Różnorodność biologiczna mokradeł jest bezpośrednio „użytkowana” i wykorzystywana przez człowieka. Bez ekosystemów wodnych nie jedlibyśmy ryb, bez torfowisk mszarnych nie doprawialibyśmy mięs żurawiną. Bez torfowisk nie byłoby też torfu, który ma wielorakie zastosowanie w gospodarce. Bez mokradeł myśliwi nie mogliby polować na dzikie gęsi i kaczki. Nie doświadczalibyśmy przyjemności słuchania klanogoru żurawi, kumkania kumaków, głosów dzikich gęsi, czy kłopotu bocianów. Te korzyści z istnienia obszarów wodno-błotnych są chyba równie ważne, a ich „niematerialność” okazuje się pozorna, gdyż one właśnie decydują często o turystycznej atrakcyjności poszczególnych krajobrazów. Użytkowanie wszystkich tych zasobów powinno mieć więc zrównoważony i nieniszczący charakter. Bez kompleksowej ochrony obszarów wodno-błotnych nie mamy szans na zachowanie różnorodności biologicznej Polski, a tym samym na wywiązanie się z obligatoryjnych dla Polski wymogów międzynarodowych: „Konwencji o różnorodności biologicznej” oraz dyrektyw Unii Europejskiej: siedliskowej i ptasiej.

ZAGROŻENIA MOKRADEŁ

Zanieczyszczenie wód jest zwykle postrzegane przez społeczeństwo jako największe zagrożenie ekosystemów wodnych i zależnych od wody. Rzeczywiście, lata beztrzęsawego odprowadzania nieoczyszczonych ścieków komunalnych i przemysłowych do rzek spowodowały wiele szkód, niszcząc wiele ekosystemów rzecznych i jeziornych. Jednak dużo większym zagrożeniem dla obszarów wodno-błotnych jest obecnie ich odwodnienie. Dotychczas osuszono tysiące obszarów błotnych, przede wszystkim torfowisk, chcąc je „uproduktywnić” i „zoptymalizować ich stosunki wodne”. Począwszy od XVIII wieku, przez prawie trzy stulecia, w Europie Środkowej dominowało dążenie do „uproduktywnienia nieużytecznych bagien”. Najczęściej oznaczało to ich odwodnienie. Takie postrzeganie mokradeł zdominowało europejskie rolnictwo i leśnictwo, i nawet utrwaliło się w ówczesnej literaturze. W rezultacie prawie wszystkie torfowiska na ziemiach obecnej Polski pocięto siecią rowów odwadniających. Ochrona mokradeł pozostaje też w konflikcie z eksploatacją torfu. Konflikt ten można co najwyżej złagodzić, ale nie w pełni rozwiązać.

Również większość polskich rzek została uregulowana wałami przeciwpowodziowymi, a ich koryta zostały wyprostowane. Ze zrozumiałych powodów hasła ochrony przeciwpowodziowej zyskują akceptację społeczeństwa, lecz rozwiązania techniczne upraszczające strukturę koryta rzeczno-gę zwykle tylko przenoszą problem zagrożenia powodziowego w dół rzeki, nie eliminując go. Regulacja bowiem czy obwałowanie rzeki na jednym odcinku powoduje przyspieszony „przerzut” wody na odcinki położone niżej. W efekcie konieczna jest postępująca regulacja rzeki i ciągle podwyższanie wałów przeciwpowodziowych, aż w końcu uregulowana i zdławiona wałami rzeka zamienia się w kanał. Tymczasem kraje rozwinięte zaczynają poszukiwać innych metod ochrony przed powodzią. Alternatywne metody to próby maksymalnego rozsuwania wałów przeciwpowodziowych, a nawet ich przeirywanie tam, gdzie powódź jest dopuszczalna i nie spowoduje większych strat. W Europie Zachodniej kilkakrotnie więcej środków wydaje się dziś na odtwarzanie meandrów oraz przywracanie naturalnej dynamiki koryt rzecznych, niż na typowe prace regulacyjne. Jednak powrót do wyjściowej sytuacji nie zawsze jest łatwy i możliwy.

Niektóre ekosystemy mokradłowe związane są z określonymi formami ich użytkowania gospodarczego. Chodzi tu przede wszystkim o obszary rolnicze: wilgotne łąki i pastwiska oraz ekstensywne koszenie i wypas. Tradycyjny rytm umiarkowanego użytkowania jest nierozłącznie wpisany w ich charakter, jest warunkiem ich istnienia i zachowania związanej z nimi różnorodności biologicznej. Np. wilgotne pastwiska w dolinach rzecznych są biotopami licznych gatunków ptaków. Różne typy wilgotnych łąk gromadzą cenną florę, z licznymi gatunkami storczyków, pełnikami czy mieczykami. W związku z intensyfikacją metod chowu bydła, zmniejszyło się zapotrzebowanie na turzyce i trawy o niskiej wartości paszowej, tradycyjnie używane jako ściółka. Doprowadziło to do całkowitego już niemal zaniku łąk jednokośnych, na których następuje obecnie szybka sukcesja roślinności. Podobnie zaprzestaje się też pastwiskowego użytkowania tych nieurodzajnych siedlisk, których unikalne flora i fauna były uzależnione od prowadzenia ekstensywnego wypasu.

Unia Europejska, w ramach swojej polityki rolnej, zabiega o utrzymanie tradycyjnych, ekstensywnych form gospodarki rolnej, m.in. po to, by ochronić związaną z półnaturalnymi ekosystemami różnorodność biologiczną.

Tekst jest kompilacją fragmentów książki *Obszary wodno-błotne w Polsce*, autorstwa W. Dembka, P. Pawlaczyka, J. Sienkiewicz, i P. Dzierży, wydanej w r. 2004 na zamówienie Ministerstwa Środowiska przez Wydawnictwo IMUZ. Wybór, redakcja i śródtytuły: **Paulina Dzierża i Wiktor Kotowski**.

KONWENCJA RAMSARSKA

KONWENCJA O OBSZARACH WODNO-BŁOTNYCH MAJĄCYCH ZNACZENIE MIĘDZYNARODOWE, ZWŁASZCZA JAKO ŚRODOWISKO ŻYCIOWE PTACTWA WODNEGO

Konwencja Ramsarska, czyli „Konwencja o obszarach wodno-błotnych mających znaczenie międzynarodowe, zwłaszcza jako środowisko życiowe ptactwa wodnego” została sporządzona w miejscowości Ramsar, w Iranie, nad brzegiem Morza Kaspijskiego 2.2.1971. Sekretariat Konwencji prowadzi Światowa Unia Ochrony Przyrody (IUCN/The World Conservation Union). Do chwili obecnej (początek 2005) Konwencja Ramsarska została ratyfikowana przez 144 państwa świata. Polska przyjęła ją w 1978 r. Konwencja Ramsarska wyznacza ramy międzynarodowej współpracy w zakresie ochrony obszarów wodno-błotnych. Obszary wodno-błotne o znaczeniu międzynarodowym z punktu widzenia ekologicznego, botanicznego, zoologicznego, limnologicznego i hydrologicznego, a w pierwszym rzędzie stanowiące środowisko życia ptaków wodno-błotnych, są wprowadzane do „Spisu obszarów wodno-błotnych o znaczeniu międzynarodowym” i obejmowane ochroną. Aktualnie ww. spis zawiera 1387 obszarów wodno-błotnych, o łącznej powierzchni 122 691 471 hektarów, w tym 8 znajdujących się w Polsce. Są to rezerваты: jezioro Łuknajno, jezioro Świdwie, jezioro Karaś, Jezioro Siedmiu Wysp, Słońsk (który włączony został do powołanego w 2001 roku Parku Narodowego „Ujście Warty”), Stawy Milickie oraz Biebrzański i Słowiński Park Narodowy). Ponadto w 2001 r. Polska zgłosiła do Sekretariatu Konwencji 5 kolejnych obszarów wodno-błotnych w celu włączenia ich do „Spisu obszarów Ramsar”. Za obiekty szczególnie ważne i warte specjalnej ochrony, uznano: jezioro Drużno, Węgierski, Poleski i Narwiański Park Narodowy oraz subalpejskie torfowiska w Karkonoskim Parku Narodowym. Warto poza tym podkreślić, że wedle założeń Konwencji, każda z umawiających się stron ma obowiązek chronić nie tylko mokradła umieszczone w „Spisie obszarów Ramsar”, ale również inne cenne obszary wodno-błotne na swoim terytorium.

Od 1997 r., w rocznicę uchwalenia Konwencji Ramsarskiej, czyli 2 lutego obchodzony jest Międzynarodowy Dzień Mokradel. Celem jest promowanie Konwencji i podnoszenie poziomu świadomości społeczeństwa świata w zakresie niewymiernych korzyści, jakie wiążemy z zasobami wód słodkich i obszarami wodnymi i błotnymi w skali całej naszej planety. Każdego roku dzień ten obchodzony jest pod innym hasłem, które ma zwrócić uwagę na problemy związane z ochroną mokradel. Przykładowo w r. 2003 obchodzono go pod hasłem „Nie ma mokradel – nie ma wody”, w 2004 r. pod hasłem „Od gór do morza, mokradła pracują dla nas”, zaś w r. 2005 „W różnorodności mokradel kryje się bogactwo - nie strażmy go!”. W wielu krajach świata organizowane są tego dnia imprezy popularyzujące wiedzę o znaczeniu mokradel – od wykładów i seminariów, poprzez wycieczki w teren, konkursy dla dzieci, audycje w radio i telewizji, artykuły w gazetach, do przyjmowania przez poszczególne państwa krajowych strategii ochrony mokradel. Sekretariat Konwencji Ramsarskiej prosi o nadsyłanie opisów prowadzonych w różnych krajach działań. Dzięki temu można dowiedzieć się co działo się 2 lutego

w różnych zakątkach świata. Przykładowo w 2004 roku w ramach Międzynarodowego Dnia Mokrańców zrealizowano następujące akcje: w jednej ze szkół podstawowych w Hong Kongu 60 uczniów namalowało 20-metrowy obraz o tematyce mokradłowej na widocznej od ulicy ścianie szkoły, tak, aby przechodnie zatrzymując się na chwilę przed rysunkiem docenili wartość okolicznych mokrańców; w Japonii świętowano pod hasłem „Mokrańca kochają dzieci, dzieci kochają mokradła”, żeby włączyć najmłodszych w zadania związane z ochroną mokrańców; w Egipcie wyemitowano w telewizji w godzinach największej oglądalności program o mokradłach tego kraju; Minister Środowiska Finlandii na konferencji prasowej przedstawił 49 nowych obszarów zgłoszonych do „Spisu obszarów Ramsar”, w związku z czym liczba obszarów wodno-błotnych o znaczeniu międzynarodowym wzrosła w Finlandii do 60; w Indiach zorganizowano konferencję naukową pod hasłem „Zasoby i środowisko wód śródlądowych”. Projektów realizowanych z okazji Międzynarodowego Dnia Mokrańców przeprowadzono na całym świecie znacznie więcej. Można się z nimi zapoznać na stronach internetowych Konwencji Ramsarskiej (www.ramsar.org/wwd2004_reports.htm).

Co roku Sekretariat Konwencji Ramsarskiej wspiera działania związane z Międzynarodowym Dniem Mokrańców, przekazując bezpłatnie osobom zaangażowanym w te działania różnego rodzaju materiały przedstawiające rolę mokrańców, ich znaczenie i walory przyrodnicze. Na coroczne lutowe święto przygotowuje się m.in. naklejki czy plakaty. Do tej pory, aby otrzymać materiały promujące Międzynarodowy Dzień Mokrańców, należało zgłaszać się bezpośrednio do Sekretariatu Konwencji Ramsarskiej. W tym roku po raz pierwszy materiały zostały rozesłane do pełnomocników w poszczególnych krajach. W Polsce po pomoc można zgłaszać się do dr. Zygmunta Krzemińskiego (Departament Ochrony Przyrody, Ministerstwo Środowiska, Wawelska 52/54, 00-922 Warszawa, tel. 0-22 579 2673, fax: 579 2555, e-mail: zygmunt.krzeminski@mos.gov.pl, zkrzemin@mos.gov.pl).

POLSKIE OBSZARY RAMSAR:

Biebrzański Park Narodowy - największy obszar wodno-błotny w Polsce o znaczeniu międzynarodowym, którego powierzchnia wynosi ponad 60 000 ha. Park jest położony w dolinie rzeki Biebrzy - w ogromnej kotlinie o długości ponad 130 km, powstałej na skutek działalności wód odpływających sprzed czoła lodowca podczas ostatnich zlodowaceń. Obecnie w zagłębieniu tym znajdują się pokłady torfu o miąższości kilku metrów i powierzchni ok. 90 000 ha. Jest to największy i zachowany w najlepszym stanie kompleks torfowisk w Europie Środkowej. W całej dolinie wyróżnić można trzy główne części, zwane basenami: basen północny, środkowy i południowy. Rozległe obszary bagien urozmaicone są dzięki występowaniu „grądzików” - najczęściej wydmy na tyle wysokich, że wynurzają się ponad poziom torfu. Wzdłuż samej rzeki w szerokiej na 1 - 2 km strefie bagiennej występują liczne starorzeczka.

Wyjątkowym bogactwem odznacza się awifauna. Stwierdzono tu obecność 235 gatunków ptaków, w tym 175 lęgowych. Bagna Biebrzańskie, prócz miejsca gniazdowania, są istotnym szlakiem wędrowek wielu ptaków z Afryki i Azji do Europy Środkowej i Północnej.

Z najciekawszych gatunków można wymienić takie jak: bąk, bączek, gęś gęgawa, świstun, rozeniec, orzeł przedni, gadożer, cietrzew, żuraw, batalion, sowa błotna, wodniczka i wiele innych.

Szata roślinna w większości nie uległa znacznym przekształceniom. We florze spotkać można wiele gatunków reliktowych i borealnych.

Rezerwat Jezioro Karaś - rezerwat położony jest na Pojezierzu Iławskim i obejmuje jezioro z przyległymi terenami bagiennymi. Jego powierzchnia wynosi 816 ha. Rezerwat utworzono w celu ochrony miejsc lęgowych ptactwa wodnego i błotnego oraz zachowania środowiska zarastającego jeziora i jego bezpośrednich okolic. Stwierdzono tu ponad 80 gatunków lęgowych awifauny, z których można wymienić: bąka, bączka, hełmiatkę, podróżniczkę, wąsatkę, rybołowa, bielika, kanię czarną i żurawia. Poza tym, w okresie przelotów zatrzymują się tu licznie kaczki oraz gęś zbożowa, białoczelna i gęgawa.

Rezerwat Stawy Milickie - leży w dolinie rzeki Baryczy i składa się z pięciu kompleksów stawów rybnych, założonych w XIII w. Na łącznej powierzchni ok. 5000 ha stwierdzono gniazdowanie ok. 200 gatunków ptaków, w tym wielu rzadkich i zagrożonych w skali Europy. Stawy Milickie leżą na szlaku wędrowek wielu ptaków migrujących wiosną i jesienią liczba kaczek i gęsi często przekracza 30 000 osobników.

Jezioro Oświn (rezerwat Jezioro Siedmiu Wysp) - leżące w północno-wschodniej Polsce (tuż przy granicy polsko-rosyjskiej) wypłycone, eutroficzne jezioro, znajduje się w jednej z ostatnich faz zarastania. Chronione jest tu prawie 1000 ha, w co - prócz jeziora - wchodzi też nadbrzeżne lasy liściaste. Awifauna liczy ok. 130 gatunków i jest dość zróżnicowana. Prócz gatunków wędrownych (gęś zbożowa, białoczelna, żuraw), dla których jezioro jest ważną ostoją, spotkać można tu rybołowa, bielika, kanię czarną, wąsatkę, kropiatkę czy zielonkę.

Rezerwat Słońsk - obejmuje rozlewiska Warty tuż przy ujściu do Odry, a także dolny bieg Postomii. Na krajobraz składają się liczne obszary podmokłe jak: starorzeczka, dawne kanały, rowy, małe płytkie jeziora, okresowo zalewane torfowiska niskie, łąki i pastwiska. Znaczny obszar Parku jest podtapiany zarówno wiosną, jak i późną jesienią.

Rezerwat jest jedną z najbardziej wartościowych ostoi dla ptaków wodno-błotnych w skali Europy stwierdzono tu 128 gatunków ptaków, w tym 108 lęgowych. Pełni także istotną rolę w czasie ich wędrowek oraz jako zimowisko (ponad 100 000 ptaków) - zimą stwierdzono tu obecność ok. 40 000 gęsi zbożowych oraz 30 000 - 70 000 kaczek.

Obecnie rezerwat wchodzi w skład Parku Narodowego „Ujście Warty”, którego spora część została uznana za Międzynarodowy Rezerwat Biosfery „Słońsk”.

Rezerwat Jezioro Łuknajno - ochroną rezerwatową objęto tu ok. 700 hektarowe, płytkie, polodowcowe jezioro oraz otaczające je szuwały i podmokłe lasy. Stwierdzono tu 125 gniazdujących gatunków ptaków, w tym wiele zagrożonych i rzadkich. Najliczniejszy jest tu łabędź niemy, który prócz gniazdowania upodobał sobie to miejsce w czasie przelotów - rekordowa liczba jaką naliczono to ponad 2000 osobników. Inne rzadkie gatunki to hełmiatka, gągoł, kropiatka, rybołów, orlik krzykliwy i bielik.

Rezerwat Świdwie – położony jest na południowym skraju Puszczy Wkrzańskiej, na zachód od Zalewu Szczecińskiego i obejmuje ponad 890 ha jeziora Świdwie i otaczających go torfowisk niskich. Ponad 2/3 jeziora zajęte jest przez trzciniowiska, w pozostałej części znacznie wypłyconej, występuje osoka aloesowata, żabiściek pływający oraz chronione: grażel żółty i grzybieńczyk wodny. Rezerwat stanowi cenną ostoję dla ptaków wodno-błotnych. Występują tu m.in.: bąk, zielonka, dubelt, kropiatka i wąsatka. Pozostałe gatunki warte wymienienia to: bielik, rybołów, kania czarna, kania ruda, orlik krzykliwy, podróżniczek, żuraw, gęś białoczelna i zbożowa.

Słowiński Park Narodowy – położony jest na zachód od Łeby i obejmuje prawie 18 600 ha dość zróżnicowanego terenu. Ochroną objęto tu fragment wybrzeża Bałtyku z wciąż aktywnymi procesami eolicznymi. Można wyróżnić trzy najważniejsze typy chronionych ekosystemów: torfowiska i tereny podmokłe, wędrujące wydmy oraz jeziora. Pośród mokradeł Parku znajdują się torfowiska wysokie, przejściowe i niskie; niektóre tylko częściowo położone są na terenie SPN. Specyficzne warunki hydrologiczne SPN zależą w znacznym stopniu od obecności i stanu występujących tam jezior. Flora Parku charakteryzuje się obecnością zarówno relikwów glacialnych jak i gatunków typowo atlantyckich. Park ten jest ostoją dla wielu ptaków wodno-błotnych i migrujących. Warto zwrócić uwagę na: bąka, kanię rudą, siewczkę obrożną, rybołowa, puchacza, orlika krzykliwego czy bielika.

**Ewa Jabłońska i Filip Jarzombkowski,
Stowarzyszenie Chrońmy Mokradła**

STOWARZYSZENIE CHROŃMY MOKRADŁA

Stowarzyszenie Chrońmy Mokradła jest organizacją pozarządową, zajmującą się ochroną przyrody obszarów wodno-błotnych oraz rozpowszechnianiem wiedzy na temat ich wartości przyrodniczych i potrzeb ochrony. Od listopada 2004 r. prowadzimy internetowy serwis informacyjny Bagna.pl (www.bagna.pl), w którym staramy się jak najszerzej naświetlać tę problematykę. Te zagrożone w skali międzynarodowej ekosystemy mają ogromne znaczenie dla przyrody nie tylko jako siedliska ginących gatunków roślin i zwierząt, ale także są kluczowe dla ochrony światowych zasobów wody pitnej, a także utrzymania równowagi klimatycznej Ziemi (naturalne torfowiska mają większy udział w wiązaniu dwutlenku węgla z atmosfery niż lasy tropikalne!).

Zdajemy sobie sprawę, że wiedza o wartościach ekosystemów wodno-błotnych i roli Polski w ich ochronie jest zbyt mała, choć przecież nazwy miejsc takich jak Delta Okavango, Everglades, czy – z naszego podwórka – Dolina Biebrzy bądź Narwi, wielu osobom prawidłowo kojarzą się z ostatnimi ostojami dzikiej, nieujarzmionej przyrody. Adres

Stowarzyszenia Chrońmy Mokradła
ul Raszyńska 32/44 m.140, Warszawa,
tel. 0-22 498 18 99

dr Wiktor Kotowski
prezes Stowarzyszenia Chrońmy Mokradła
(CMok)

w.kotowski@imuz.edu.pl
tel. 0506 468 002

Pozostałe osoby gotowe do udzielania informacji o mokradłach:

- dr hab. Lesław Wołejko - Akademia Rolnicza w Szczecinie, członek Zarządu Międzynarodowej Grupy Ochrony Bagien (botanika@agro.ar.szczecin.pl, tel. 0-91 4250252)
- Ireneusz Mirowski - Fundacja Ekofundusz, koordynator wielu projektów ochrony obszarów wodno-błotnych (imirowski@ekofundusz.org.pl, tel. 0-22 628 27 71)
- Jacek Engel - WWF Polska, koordynator programu „Wody śródlądowe”, przewodniczący Komisji Ochrony Mokradeł w Państwowej Radzie Ochrony Przyrody (jengel@wwf.pl, tel. 0-22 849 84 69)
- dr Tomasz Okruszko - Zakład Hydrologii i Zasobów Wodnych SGGW, specjalista w zakresie hydrologii mokradeł (t.okruszko@levis.sggw.waw.pl, tel. 0-22 843 90 41 w. 11769)
- Marta Kaczyńska - sekretarz Porozumienia na rzecz Ochrony Mokradeł, dyrektor polskiego biura REC (recpl.kaczynska@data.pl, tel. 0-22 823 84 59)
- dr hab. Wiesław Dembek - Zakład Ochrony Przyrody Obszarów Wiejskich IMUZ, redaktor monografii *Obszary wodno-błotne w Polsce* (w.dembek@imuz.edu.pl, tel. 0-22 720 05 37 w. 248)
- Robert Stańko - Klub Przyrodników, Świebodzin, kierownik projektów ochrony i renaturyzacji torfowisk w Polsce zachodniej (roberts@lkip.org.pl, tel. 0-68 382 82 36)
- Paulina Dzierża - Stowarzyszenie Chrońmy Mokradła, organizatorka zajęć edukacyjnych na temat przyrody mokradeł dla dzieci (rybsko@o2.pl, tel. 0-22 498 18 99)

CO W BAGNACH PISZCZY?

BIULETYN ELEKTRONICZNY SERWISU BAGNA.PL

NR 3 (31.1.2005)

MOKRE TEMATY

W dziale można przeczytać artykuł Rafała Zubkowicza o niewielkiej podlaskiej rzece - Tocznej (www.bagna.pl/temat/02-05.html).

Dziś patrząc na rzekę aż trudno uwierzyć w to, co o niej opowiadają najstarsi mieszkańcy Rudy, Tokar czy Ruskowa. Tamta Toczna sprzed lat wyglądała i płynęła zupełnie inaczej. Jak? Jak chciała. W wyniku melioracji nurt zamknięto w prostym na ogół kanale. Nadato to rzece tempa, a bystro płynąca woda z roku na rok pogłębiała koryto. Coraz niższa wysokość lustra wody niegdyś wywiera wpływ na to co dzieje się w jej najbliższej okolicy. Z każdym rokiem poziom wód na torfowiskowych łąkach ulega obniżeniu. Nie-wiele, jej jest się w stanie uchwycić, zwłaszcza że łąki pokrywa sieć prostopadłych do nurtu kanałów.

Prócz tego zamieszczony został tekst Katarzyny Barańskiej przedstawiający specyficzny typ mokradel, jakimi są źródlika. Te cenne systemy ze swą charakterystyczną fauną i florą stanowią nadzwyczaj urokliwy element naszego krajobrazu. Często niewiele wiemy o źródłiskach lub nasza wiedza jest wybiórcza - artykuł ten pozwoli na zapoznanie się z nimi niemalże z każdej strony (www.bagna.pl/temat/02-05a.html).

CO W BAGNACH PISZCZY

Projekt zalania Wielkiego Kanionu w celu odtworzenia różnorodności biologicznej - naukowcy właśnie rozpoczęli pompowanie tysięcy litrów wody oraz mułu do Wielkiego Kanionu. Celem całej operacji jest od-tworzenie dawnych warunków środowiskowych, zniszczonych po wybudowaniu zapory Glen Canyon ok. 40 lat temu. Aby dowiedzieć się więcej czytaj na: www.edie.net/news/news_story.asp?id=9272&channel=4

Samowolka na obszarach o podwyższonym ryzyku powodzi - władze lokalne Wielkiej Brytanii nie stosują się do polityki powodziejowej rządu. Ostatnio ujawniony raport brytyjskiej Agencji Środowiskowej wskazuje na spory, lecz z tendencją spadkową, odsetek planów przewidujących inwestycje na obszarach zalewowych. Aby dowiedzieć się więcej czytaj na: www.edie.net/news/news_story.asp?id=9417&channel=4

Wetlands International zaangażowana w odtwarzanie mokradel w południowo-wschodniej Azji -- międzynarodowa organizacja Wetlands International, na prośbę Sekretariatu Konwencji Ramsarskiej, zobowiązała się koordynować działania zmierzające do odtwarzania i ochrony mokradel, a przez to do zmniejszenia zagrożeń i trwałości rozwoju społeczeństw azjatyckich. Aby dowiedzieć się więcej czytaj na: www.wetlands.org/news&/Tsunami.htm

Zapora w Brazylii - ciąg dalszy - powoli znikają przeciwnicy, wspomnianej już w naszym serwisie, budowy zapory na siedliskach rzadkich i zagrożonych lasów araukariowych. Inwestor porozumiał się w sprawie rekompensat z organizacją mieszkańców dotkniętych przez zapórę, co wzbudziło gniew organizacji środowiskowych. Aby poznać szczegóły czytaj na: news.bbc.co.uk/1/hi/sci/tech/4167393.stm

Norweska rzeka Vefsna zagrożona - Statkraft, największe norweskie przedsiębiorstwo energetyczne, planuje zbudować zapórę na Vefsnie - dziewiczej rzece, będącej m.in. ostoją pstrąga. W związku z inwestycją zagrożone są także tereny zajmowane przez fokę arktyczną. Aby poznać kulisy sprawy zajrzyj na: www.passport.panda.org/campaigns/campaign.cfm?uNC=41139648&uCampaignId=781 oraz na www.edie.net/news/news_story.asp?id=9398&channel=0

Polecamy także publikacje, którym warto się bliżej przyjrzeć:

- W. Dembek, P. Pawlaczyk, J. Sienkiewicz, P. Dzierża, *Obszary wodno-błotne w Polsce* - monografia przyrodnicza całościowo ujmująca obszary wodno-błotne w Polsce, z naciskiem na realizację postanowień wynikających z Konwencji Ramsarskiej. Prócz ogólnej charakterystyki terenów podmokłych zapoznać się tu można z ich zagrożeniami, obecnym stanem, a także statusem prawnym tych ekosystemów, gwarantującym dalsze ich trwanie. Publikacja została wydana przez Ministerstwo Środowiska i jest systematycznie rozsyłana do gmin - aby się z nią zapoznać należy kontaktować się z wymienionymi władzami.
- P. Ilnicki, *Torfowiska i torf* - podręcznik zawiera rozległą wiedzę z uwzględnieniem najważniejszych i najbardziej aktualnych osiągnięć nauki polskiej i światowej. W książce omówiono zagadnienia związane z genezą torfowisk, ich występowaniem, budową, klasyfikacją, hydrologią, mikroklimatem, florą, fauną i mnóstwem innych tematów. Przedstawiono tu również zasady zrównoważonego gospodarowania na torfowiskach i związane z tym rozwiązania organizacyjne i merytoryczne. Do książki włączono 10 tematycznych słowniczków podstawowych terminów torfoznawczych, mających ułatwić korzystanie z literatury obcojęzycznej.
- P. Ilnicki, *Polskie rolnictwo a ochrona środowiska* -- książka, choć przede wszystkim jest podręcznikiem akademickim, została przygotowana z myślą o potrzebach przyrodników, rolników, pracowników administracji rządowej i samorządowej, organizacji pozarządowych, ośrodków doradztwa rolniczego oraz wszystkich tych, którzy w działalności społecznej i zawodowej szukają interdyscyplinarnej, obiektywnej i aktualnej wiedzy. Od niej zależy bowiem efektywna ochrona środowiska przyrodniczego naszego kraju. Zagadnienia związane z ochroną środowiska w rolnictwie są niekiedy traktowane marginalnie bądź też ograniczane do zagrożeń wynikających z intensyfikacji i chemizacji produkcji rolnej. Kompleksowe podejście do problematyki wymagało podzielenia podręcznika na trzy wyraźne różniące się części, w których omówiono: zagrożenia terenów rolnych przez czynniki nie związane z działalnością rolniczą, zagrożenia środowiska wynikające z działalności rolniczej, proekologiczne kierunki produkcji w rolnictwie.

Dwie ostatnie publikacje można nabyć w wydawnictwie Akademii Rolniczej w Poznaniu: www.wydawnictwo.arpoznan.net

**Biuletyn przygotowali:
Filip Jarzombkowski i Wiktor Kotowski.**

Jeśli chcesz z nami współpracować - napisz:

bagna@bagna.pl

Jeśli chcesz dołączyć do grona adresatów - wyślij wiadomość z tytułem "zapisz Bagna.pl" na ten sam adres.